

Afscheid van Koen Vos, practor Brede Vorming Firda | 20 juni jl |

Een persoonlijk verslag van een reis door de Brede Vorming Parade

Tekst: Door Peter Henk Steenhuis | Fotografie: Jeffrey Korte

We gaan allemaal door de wasstraat, om daarna, glinsterend en glinsterend deel te nemen aan de parade Brede Vorming in Stadsschouwburg De Harmonie in Leeuwarden. Omdat ik uit Amsterdam kom en al even onderweg ben, begint mijn parade in de wc. En ook daar valt op hoe verzorgd dit evenement is. Net als alle evenementen van Brede Vorming die ik afgelopen jaren bezocht, is over elk detail nagedacht. Bijvoorbeeld over de spiegels in de wc. Is handen wassen meestal een moment om je jezelf kritisch te bekijken - zit m'n haar goed, geen resten hagelslag rond de mond? - nu is het direct zaak kritisch na te denken. Want op de spiegel staan teksten gespoten als: 'Waar sta jij voor?' 'Wat doet je anders kijken vandaag?' 'Hoe geef jij zin aan je dag?'

Hoe geef ik zin aan mijn dag? Een goede vraag. Het doet me even denken aan een van de eerste ontmoetingen met voormalig Denker des Vaderlands, René Gude. Met hem dacht ik veel na over dat woordje 'zin'. 'Als ik 's ochtends mijn tuinhek achter me dichtdoe,' zei Gude, 'dan heb ik vaak nog helemaal geen zin, maar als ik 's avonds het tuinhek weer achter me sluit, dan heb ik wel een voldaan gevoel. Tussen tuinhek en tuinhek heb ik zin weten te maken.'

In de jaren na die opmerking hebben Gude en ik proberen te achterhalen wat dat dan was, zin, en waar je dan zin maakte, en hoe. Koen Vos heeft veel van die gedachtes via het Agoramodel handen en voeten weten te geven. Met een mengeling van trots en dankbaarheid maak ik een foto van de spiegel. Wat zou René Gude deze parade geweldig hebben gevonden.

Hoe geef jij zin aan de dag? Door een ander verhaal te schrijven dan gebruikelijk. Vroeg practor Koen Vos mij afgelopen jaren geregeld een journalistiek verslag te maken van evenementen die ze in het kader van Brede Vorming organiseerden, sinds 20 juni is bekend dat ik Vos als practor zal opvolgen, met een practoraat onder de noemer 'Betekenisvol vakmanschap'. En nog voor ik m'n eerste journalistieke aantekeningen maak over deze dag, word ik daarmee gefeliciteerd door Mathijs de Jong, een van de

docenten bij wie ik later op de dag een prachtige workshop zal bijwonen. Op naar de eerste workshop, die ik meer als deelnemer zal beschrijven dan als journalist.

‘Wil je eerst de theorie of eerst de ervaring,’ vraagt een student in een witte jas aan het begin van de workshop Mentale fitnessruimte: de plek om je interlevensbeschouwelijke spieren te trainen! De workshop is gemaakt door Stéphanie Reijntjes-Boons & friends. Aangezien ervaring altijd de bron moet zijn voor de theorie, kies ik voor de ervaring. Een zuster leidt me naar de wachtkamer. Terwijl anderen bij de achternaam worden opgeroepen, blijf ik in de wachtkamer achter.

‘Ik wil graag even een paar testjes met u doen,’ zegt de student. Zij is natuurlijk een doktersassistent. Ze komt voor me staan en vraagt of ik haar vinger wil volgen, die ze voor mijn ogen heen en weer beweegt. ‘Probeer wel uw hoofd stil te houden, en alleen uw ogen te laten bewegen. Ja, zo is het beter, u heeft een goede coördinatie.’

‘Steenhuis,’ klinkt het vrij dwingend en luid door de wachtkamer. Ik krijg een koptelefoon op, waar enigszins zweverige muziek doorheen klinkt. ‘Je spreekt met het brein,’ hoor ik daarna. Vervolgens krijg ik via de koptelefoon een kleine rondleiding door het brein, langs de hippocampus, de poortwachter voor de herinneringen, langs het cerebellum, de kleine hersenen die verantwoordelijk zijn voor de motoriek, en door naar het Limbisch systeem, waar de emoties huizen.

Na een paar minuten besef je dat we ondanks alle wetenschap nog maar bar weinig weten van wat er zich binnenin ons afspeelt. Daarom moet je zelf op onderzoek uit. Het brein werkt als een spier die je moet trainen.

Voor zijn afscheidsboek ‘Leren voor het leven’ vertelde Koen Vos dat Firda bij het nadenken over mentale ruimtes waarin je allerlei trainingen kunt uitvoeren ook hebben laten inspireren door voormalig Denker des Vaderlands, René Gude. Om je rugspieren te trainen, stelde Gude, ga je naar een fitnessruimte om daarna in de dagelijkse praktijk beter te kunnen functioneren. Zo zou ook religie, kunst of praktische levensbeschouwing een trainingsgebied kunnen zijn waar je bepaalde mentale spieren traint, zoals empathie, concentratie of veerkracht. Zou je niet, vraagt Vos zich af, mentale fitnessruimtes voor studenten kunnen inrichten?

Dat idee wordt hier, vandaag, op de parade Brede Vorming verder uitgewerkt: het zou kunnen dat als je die mentale spieren traint je rustiger wordt, wat meer ontspannen en zelfs gelukkiger. Maar dan moet je dat brein wel laten zweten, hier, tijdens deze parade.

Hoe laat je je brein zweten? Daar helpt een beslisboom bij, die in de zaal op de vloer is aangebracht. De bezoeker maakt een route door vragen te beantwoorden. Afhankelijk van de antwoorden kom je bij bepaalde ervaringen terecht, dat zijn installaties aan de rand van de beslisboom. Een van de eerste vragen is: ik mag fouten maken. Het makkelijkste antwoord zou ‘ja’ zijn. Maar is dat ook het eerlijkste antwoord?

Een deelnemer staat lang te wachten. Lastig. Als ik eerlijk ben, moet ik bij een andere vraag antwoorden: ik wil vaak te snel. Daarom is het voor mij nu tijd om rustig een ervaring van het schone te ondergaan.

Ik kom naast Maaïke van der Snoek te zitten. Voor ons een aantal uitgestalde voorwerpen. Wat wij de mooiste vinden. Maaïke wijst naar een klein instrument. 'Dat heeft iets mystieks,' zegt ze. Voor mij is de beer het mooiste uitgestalde ding. 'Doet me aan Bruintje Beer denken, mijn beer van vroeger, een van de weinige dingen die ik nog heb uit mijn prilste jeugd.'

En het lelijkste?

Maaïke: 'Dat vaasje met die ribbels.'

'Weer het vaasje,' zegt een van de begeleiders van de reis, ook in witte jas. Hij is waarschijnlijk een onderzoeker van het brein, en is blij dat bepaalde uitkomsten vaker genoemd worden.

En wat vind je mooi aan jezelf? We kijken in een kleine spiegel, die ook op tafel staat.

Maaïke: 'Mijn ogen.' Gelukkig heeft ze geen last van valse bescheidenheid.

Ik ben vooral heel blij met mijn leesbril, die ik meestal vergeet maar nu op mijn voorhoofd staat.

Maaïke en ik nemen afscheid, op weg naar een volgende ervaring.

Bij een bak met ijsklontjes raak ik aan de praat met Coos Walthaus, die met zijn handen in een bak met ijsklontjes zit. Hoe is hij hier beland? Coos: 'Ik moest kiezen tussen: 'Volg ik wel of niet mijn hoofd.' En toen kwam ik bij deze emotieregulatie stand terecht. Ik ben daar zelf veel mee bezig: hoofd of hart. Het hoofd is ego, wie te veel in zijn hoofd zit, verliest de liefde uit het oog.'

Coos, loopbaanadviseur voor docenten, heeft vaker in een ijsbad gezeten. 'Je wordt gedwongen onmiddellijk op je adem te gaan letten, en dat geeft rust. Ik doe dit zelf iedere ochtend, dan begin ik met een warme douche en eindig met een koude. Adem brengt rust, en die is noodzakelijk om verwonderd te kunnen blijven.'

Coos trekt een vergelijking tussen ijs en sambal. 'Als ik scherpe sambal eet, breekt het zweet me uit. Dat gebeurt met ijs ook. Sensatie van warmte en kou uiten zich bij mij op dezelfde manier: zweet op het kale hoofd.'

Kun je dit ook met studenten doen? Coos: 'Met gemak'. Levert dit winst op voor mentale gezondheid? 'Honderd punten.'

De mentale gezondheid is zowel voor studenten als voor docenten een punt van aandacht, en soms zorg. 'Er is maar zo weinig voor nodig om dat te veranderen,' zegt Coos. 'Een teken van respect, even laten zien dat je iemands werk waardeert, zorg dat je een collega echt ziet staan. Dit hier, deze ijsblokken, gaan over vitaliteit. Aandacht zorgt voor mentale vitaliteit.'

Na de ervaring is het tijd voor de theorie. Stéphanie Reijntjens-Boons heeft afgelopen jaar onderzoek gedaan wat de term 'Interlevensbeschouwelijk onderwijs' in de praktijk kan betekenen.

Koen Vos pikte de term in België op. Letterlijk betekent het 'tussen de levensbeschouwingen'. Vos noemt de term 'echt bruikbaar voor onze tijd. De verzuiling bestaat niet meer, wij leven in een pluriforme samenleving met tal van ideeën, religies, overtuigingen, idealen. Een school is een spiegel van die samenleving, dus stellen we ons de vraag: hoe willen we in die samenleving met elkaar omgaan? Leven we langs elkaar heen, of proberen we na te denken hoe we reageren op de andersheid van de ander?'

Om ons mee te nemen in de zoektocht naar wat interlevensbeschouwelijk zou kunnen zijn, stelt Stéphanie ons de bijna retorische vraag: 'Waar leef je voor?' Ze antwoordt zelf met een foto van haar kinderen. 'Voor hen. Waartoe voeden we onze kinderen op, hoe doen we dat?'

Wordt dit nu een theoretische, wetenschappelijke beschouwing? Nee, want na haar kinderen duikt Stéphanie's vroegere buurjongen, Tom, op, die ze al van jongs af aan kent. 'Tom komt uit de Noordoostpolder, harde werker, in het weekeinde in de keet.'

Tom, legt Stéphanie uit, vond de vraag: 'Waar leef je voor?' maar vaag en zweverig. Hij werd voor een '24-uurs' gekoppeld aan Max, van de Hogeschool in Utrecht die de opleiding doet voor 'performance schrijver'. Stéphanie: 'Max keek z'n ogen uit toen hij met Tom optrok, reed op de tracker, bekeek de keet, zat aan de keukentafel van de boerderij. Toen Max zijn verhaal over Tom voordroeg, raakte dat Tom. Hij leeft voor de boerderij, zonder de boerderij zou Tom niet meer weten wie hij is. Niet in kerk of moskee zitten zijn waarden, maar in de boerderij. En die waarden worden aan de keukentafel besproken, 's ochtends om 10 uur. Daar komt zijn levensbeschouwing tot uiting. En daar hoort iedereen ook te zijn. Daar worden keuzes gemaakt en beslissingen genomen. In die ruimte ontmoeten de mensen van de boerderij elkaar. Tom had maar één kritiekpunt op de interpretatie van Max: 'Het is niet tractor maar trekker.' Als we met Tom spreken over levensbeschouwing, moeten we ons richten op wat er aan de keukentafel gezegd wordt.'

Een ander veelzeggend moment in de zoektocht van Stéphanie Reijntjens-Boons naar wat interlevensbeschouwelijk zou kunnen zijn, vond plaats tijdens *Coming out day*, toen ze op school een kast hadden neergezet. Stéphanie: 'Het was de dag dat mensen uit de kast kunnen komen.'

Ze raakte aan de praat met een groep meiden, die de kast prachtig vonden. Zeiden ze. 'Bij Firda mag je zijn wie je bent.' Hun houding bleek gebaseerd op sarcasme. Alles wat ze zeiden, was politiek correct. 'Maar wat vinden jullie nu echt?' vroeg ik. Een meisje kwam uit een christelijk gezin uit Urk, zij is zestien jaar opgegroeid met het idee dat een man bij een vrouw hoort. 'Beter nog,' zei het meisje, 'de vrouw hoort bij de man.'

Stéphanie: 'Dit meisje heeft ook een kleur van de regenboog, zij heeft ook een stem die gehoord moet worden binnen het Interlevensbeschouwelijk onderwijs. Wij willen haar andere perspectieven tonen, niet om haar te dwingen dit perspectief over te nemen, maar om haar uit te nodigen ook kennis te nemen van andere perspectieven, perspectivistische lenigheid te ontwikkelen.'

Als je jouw perspectivistische lenigheid weet te verbinden met die van een ander, dan kun je 'Onderscheidend Verbinden', nog zo'n woordplaatje dat belangrijk is in de visie van Firda. Dat woordpaar stond centraal in de grote zaal waar de theatermakers Anouk Saleming en Bart van Rosmalen een muzische reflectie geven op het thema 'Onderscheidend Verbinden'.

Hoe kan dit concept richting geven aan het onderwijs? Want het gemeenschappelijke dat wat we delen als we met elkaar werken als klas of team, zit niet alleen in gesproken woorden, beoogde doelen of gemaakte afspraken. Onder die laag speelt van alles mee dat van invloed is op goed werk. Kunnen alle individuele stemmen klinken? Wanneer wordt samen aanwezig zijn ook echt gezamenlijk? Hoe kan een schurend gesprek een voedend gesprek worden?

Van Rosmalen, behalve theatermaker ook lector aan de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht en cellist, zet de toon: 'Op het conservatorium moest ik erg in de maat lopen, werd ik in een keurslijf geperst. Als cellist in een orkest moest ik me juist níet onderscheiden. Ik moest 10.000 uur oefenen om op te gaan in het orkest. Maar thuis was ik de Jimi Hendrix van de cello, die zich onderscheidde van iedereen. Wie ben ik nu echt?' Met een gierende solo op de cello maakt Bart duidelijk dat het goed is dat hij niet in een orkest is terechtgekomen.

Je kunt je trainen in perspectivistische lenigheid, maar daarvoor is het wel goed dat je je kwetsbaar durft op te stellen. Onderzoeker en praktijkinnovator, Pieter Baay, geeft vervolgens een inkijkje in hoe je dat kwetsbare vermogen kunt trainen. Staande op een keukentrap met helm en verschillende petten vertelt Pieter over zijn jeugd, toen zijn vader eerlijk en direct oordeelde over zijn humor. Of hij lachte hard of hij bekritiseerde hem openlijk. Zo vormde Pieter zich als jongeman. Tot zijn beste vriend zei: 'Pieter, jij bent zo oordelend, dat ik eerlijk gezegd bij sommige dingen bang ben om ze aan je te vertellen.'

Pieter onderscheidde zich te hard van de ander. Van de weeromstuit zet hij een andere pet op, ook letterlijk op het toneel, en stelt zich vanaf nu dienstbaar op. 'Zal ik je helpen om jouw gedachten te ordenen? Zal ik jullie helpen om elkaar te begrijpen en te verstaan?' Hij wordt de grote verbinder. Totdat hij ook daar op de grenzen stuit en een collega zegt: 'Hey Pieter, ik vind het best fijn om samen op te denken. Maar soms vind ik het ook fijn als jij gewoon feedback geeft. Geef nou eens richting, zeg nou eens gewoon wat jij ervan vindt!'

‘Jemig,’ verzucht Pieter. ‘Wanneer doe ik het nou goed?’ Onderscheidend verbinden is een schitterend woordpaar, maar in de praktijk blijkt het nog lastig balanceren om in evenwicht te blijven.

Het gaat erom je te verbinden, met elkaar, maar ook in het nu. Bart zegt, al musicerend, tegen de zaal: ‘Als jullie hier nu over denken, popt er dan iets in je op, wat is er nu, wat voel je?’

In het publiek raakt Willem Maat aan de praat met zijn buurman Bob Mannaart. Maat zegt: ‘Ik geef les aan tweedejaars. Deze week gaven ze hun presentatie. Hoe, dat mochten ze zelf beslissen. Ik stond achter in de klas en ze gingen hun gang, ik hoefde niets te doen. Kippevel. Ik geef richtlijnen en ze gaan er zelf mee aan de slag. Ik ben de docent, ik onderscheid me van hen, maar op dat moment voel ik me ongelooflijk met die studenten verbonden. Dat was een dankbaarheidsmoment.’

Het gaat bij ‘Onderscheidend Verbinden’ om de student, de klas en de school. Dat zo’n school hierin ook nog moet oefenen, wordt schitterend verwoord, nee, vooral verklankt door de slotcanon die Bart ons liet zingen: ‘Lachend komt de zomer’. Bart zingt voor, de zaal zingt na, niet geheel foutloos. ‘Als jij zo zingt,’ zegt Bart, ‘je eigen lied zingt, ben je dan als een ijzeren Hein je eigen verhaal aan het houden, of kun je ook nog naar de ander luisteren, hoe die zijn verhaal zingt?’

Dat is nog even oefenen, maar we staan met ‘Onderscheidend Verbinden’ ook pas aan het begin.

Van de canon over de zomer naar het kritisch denken en het populisme. Zongen we de canon met flink wat aanwezigen van Firda, het programma dat Alinda Kiel & Mathijs de Jong presenteren, bleek afgelopen jaar ‘bijna’ viraal te zijn gegaan.

Om jongeren kritisch te laten denken, kun je beter aankomen met een influencer dan met de *Kritik der Reinen Vernunft* van Immanuel Kant. Daarom zetten Kiel en de Jong, samen met de populaire influencers Darshan Boerema en Klaske Smid afgelopen jaar het transmediale project ‘PRESENT (‘Hier Nu!’) op.

Met PRESENT (‘Hier Nu!’) heeft Darshan Boerema drie maanden lang ‘boomers’ de schuld van alle problemen gegeven. Een sociaal experiment, zo maakte Boerema bekend, dat nog nooit eerder is gedaan in Nederland. Zijn ideeën over de boomers waren erg populistisch. Met opzet. Boerema zei daarover tegen Omroep Friesland, een van de partners in het project: ‘Ik wilde graag testen hoe makkelijk je een groep jongeren mee kunt krijgen in een eenzijdig verhaal.’

Het experiment kreeg een groot bereik: meer dan een miljoen keer werden de video's bekeken. Met zijn video's wilde Boerema zijn volgers ‘democratisch en kritisch’ laten nadenken over verschillende thema's en aansporen om zelf beslissingen te nemen.

Dat is ook de taak van de docenten Mathijs de Jong en Alinda Kiel. En zij proberen de deelnemers aan hun workshop hierbij te betrekken. Samen met Jeppe Kok van

Tienskip, een stichting die zich bezighoudt met de kloof tussen jongeren en lokale politiek. Jeppe legt ons uit dat jongeren op Tienskipdagen dieper met elkaar in discussie gaan over allerlei onderwerpen waarover jongeren wel degelijk een mening blijken te hebben.

Jeppe vraagt ons daarna mee te denken over hoe we jongeren 'Kritisch denken' kunnen bijbrengen. Maar daarom moeten we ons eerst verdiepen in de jongeren. Of we per tafel zo'n jongere willen tekenen, in woorden, karaktertrekken, achtergrond, én in beelden. Hoe ziet deze jongere eruit?

Onze tafel krijgt niet meer dan 2 aanwijzingen, de student waarin wij ons moeten verdiepen is 17 jaar en volgt de opleiding 'Onderwijsassistent'. We gaan aan de slag. Onze jongere is een 'die', geen 'hij' of 'zij', noemt zich Marijn, is nieuwsgierig, maar ook kwetsbaar, zoekend naar diens identiteit. Het valt aan tafel nog niet mee om de woorden 'hij' en 'zij' te vermijden en consequent over 'die' te spreken. Of over hen? Hoe moet het eigenlijk?

Alleen al uit de woordkeus blijkt hoe moeilijk het is om de deugd van de empathie echt te kunnen beoefenen. En die deugd is essentieel om jongeren te kunnen trainen in kritisch nadenken. Empathie is de kunst om je in een ander te verplaatsen, in zijn/haar/hen schoenen te gaan staan. Of, om het anders uit te drukken, je moet in staat zijn tot perspectivistische lenigheid - daar duikt de term van filosoof Lammert Kamphuis weer op.

De perspectivistische lenigheid zijn wij hier aan het oefenen: hoe gedraagt onze student zich? Marijn heeft, vooral online, veel contact met gelijkgestemden. Hoe ziet ze eruit? Nagellak, denken we, een grote gesp met het woord 'King' erop, een koptelefoon. Paars haar? 'Nee, dat is te stereotype, dat doet Marijn niet, maar ze heeft wel een piercing in de wenkbrauw.' 'Marijn draagt een spijkerbroek met op de pijpen de tekst: 'Who am I?''

Uiteindelijk ligt er op tafel een A3 paier met woorden, en een tekening van de student. Aan de andere tafels in deze workshop hetzelfde. En opvallend: van de drie groepen spreken er twee over een 'Die'. Dat geeft aan dat het onderwerp leeft - of het laat zien dat de deelnemers aan deze workshop graag bij de tijd willen zijn, want dit is procentueel gezien wel wat aan de ruime kant.

Na deze oefening in empathie rest ons de vraag: hoe geven we studenten handvatten om kritisch te leren denken? Hoe betrekken we deze student aan de voorkant bij het onderwijs? Geen makkelijke vragen. Duidelijk is dat veiligheid een sleutelbegrip is, als de docent geen veilige sfeer weet te scheppen, zal geen student echt deelnemen. Toch moeten we Marijn en de anderen niet té speciaal maken, ze zijn onderdeel van de groep. Maar ook het verhaal van de student wordt genoemd. 'Iedereen wil gezien worden, en elke student heeft een eigen verhaal. Als we daar oog en oor voor krijgen, zullen ze meer mee gaan doen.'

Hoofdpersoon Klaske sluit de bijeenkomst met haar boek, waarin ze het verhaal verder vertelt. Dat begint zo, in het Fries: 'Ja poep, tinkst toch net dat ik in boek skriuwe sil?' Toch is dat boek nu een van de tastbare resultaten van het prachtige project dat de Firda docenten Alinda en Mathijs mede hebben opgezet.

Tijd voor Koen Vos, de scheidend practor, en toch wel de hoofdpersoon van deze parade. Het verhaal van Vos is geen betoog met een grote finale, met een slotstatement, met een vuist op tafel, maar eerder een grote lofzang op de waarde van kunst. Vanaf de eerste dia voel ik me aangesproken om weer beter te kijken naar al die beelden die Koen laat zien, op straat, voor scholen, soms zelf verroest en verscholen tussen plukjes gras.

Het was alsof Koen Vos een one man show hield, in een decor vol boeken en beelden. In die show moest het publiek ook meedoen. Zo begon Vos met de vraag aan een deelnemer om een pakket aan te pakken. Was dit prettig? Nee, hard, scherpe randen.

'Bij mijn installatie als practor,' zei Vos, 'heb ik met een vacuümzak gewerkt. Dat zijn van die zakken die handig zijn als je een kleine auto hebt en toch je tweepersoons dekbed wilt meenemen. Je doet het dekbed in die vacuümzak, zuigt met een stofzuiger de lucht eruit, en vervolgens houd je een handzaam pakketje over. Zo'n pakketje had ik op het podium gelegd. Ik liet de aanwezigen raden wat het was. Ze hadden geen idee, ze vonden het een akelig ding. 'Dit is wat wij met het onderwijs hebben gedaan,' zei ik toen, 'de zuurstof is eruit gezogen, met als resultaat dat het, als we niet uitkijken, als hard en koud zou kunnen aanvoelen.'

En nu, tijdens zijn slotrede als practor, gebruikte hij de metafoor opnieuw: 'Met brede vorming hebben we meer 'zuurstof' aan het onderwijs proberen toe te voegen.'

Leidend in Koens verhaal waren woorden van de Roemeens Franse kunstenaar Constantin Brancusi (1876-1957):

Things are not difficult to make;

*what is difficult
is putting ourselves
in the state of mind
to make them.*

Tijdens deze slotacte geeft Koen ons een kijkje in de wijze waarop hij zichzelf en anderen in 'the state of mind' heeft gebracht, om deze 'dingen' te kunnen maken waarin elementen terug te vinden zijn uit de wereld van Kunst, Cultuur, Praktische Levensbeschouwing en Filosofie.

Om in die *state of mind* te komen, gaat Vos 'breinzeilen', en dat begint 's ochtends vroeg al in zijn kippenhok, een prachtige ruimte bij zijn huis die is omgebouwd tot een klein stiltecentrum. Daar leest hij dagelijks van 6 tot 8 uur, daar zijn de boeken gelezen, waarop hij de afgelopen jaren de Brede Vorming heeft gebouwd.

Vos neemt ons mee naar het Fries Museum, waar een foto van een verzetsstrijder zijn aandacht trekt, en hem, en ons dus ook verder voert naar zijn geboortestreek, naar beelden die hij zelf gemaakt heeft, naar Roemenië waar Brancusi de eeuwigheid heeft proberen te vatten. En wij, luisteraars, komen ook bijna in een mystieke stemming waar tijd en ruimte lijken op te lossen.

Die stemming wordt af en toe onderbroken, als een paar toeschouwers echt weg moeten. Koens vorming van ons, studenten, docenten, collega's, vrienden, familie, en andere luisteraars hier in Stadsschouwburg De Harmonie gaat dwars de tijdsbarrières. Niemand die het erg vindt, want zolang Koen doorgaat, gaat zijn pensioen nog niet in.